

“Quick fixen” leidt tot childblaming: #jammerman

Auteur: Eleonoor van Gerven

Deze week werd ik benaderd door een leraar op wiens school er volgend jaar een klas gestart wordt voor dubbel bijzondere leerlingen. Een mooi initiatief zou je zeggen, zeker in een tijd waarin de aandacht voor dubbel bijzondere leerlingen groeit. Er komt ruimte en een aandacht voor begaafde leerlingen die in de ontwikkeling van hun talenten belemmerd worden door kenmerken van een leer- of ontwikkelingsstoornis. Scholen willen er ook graag zijn voor deze leerlingen.

Ik ben alleen wel heel erg geschrokken van de achtergrond van het betreffende project en met name van de expertise van de leraren die de verantwoordelijkheid voor deze groep leerlingen op zich moeten gaan nemen. Te meer, omdat het niet de eerste keer was dat ik in de afgelopen weken een dergelijke situatie als onderstaand beschreven voorgelegd hebt gekregen.

In dit huidige geval was de vraag aan mij of ik de betrokken leraren snel in een paar middagen even kon bijpraten over de problematiek waarmee dubbel bijzondere leerlingen mogelijk te kampen zouden hebben en hoe zij als leraren daarop moesten reageren. Wat zouden ze moeten doen om het goed te doen met deze leerlingen? Daar werd ik even stil van. Een paar middagen... Op mijn vraag wat de aanwezig kennis en ervaring was met dubbel bijzondere leerlingen antwoordde de betrokken leraar dat die er niet was. Op mijn volgende vraag, wat de kennis en ervaring was ten aanzien van het werken met goed lerende begaafde leerlingen, antwoordde de betrokken leraar dat die er eigenlijk ook niet was. Ze waren eerder door hun werkgever gefaciliteerd om enkele online cursussen over begaafdheid te doen en dat in combinatie met mijn begeleiding zou moeten leiden tot de voorbereiding op het project. In hun voordeel sprak dat ze wel al veel kennis hadden over gedrag dat we vaak toeschrijven aan leer- en ontwikkelingsstoornissen. De theorie hadden ze nu dus wel binnen daarom werd het tijd om de slag naar de praktijk te maken. Op mijn antwoord dat me dit niet ging lukken en ik daar meer tijd voor nodig had, kwam de respons dat die niet beschikbaar was. Ze hadden tot de zomervakantie om zich te bekwamen. Ik heb geantwoord dat ik helaas niet de geschikte opleider ben om onder deze omstandigheden deze verantwoordelijkheid op me te nemen. Irritatie en teleurstelling van de andere zijde was mijn deel.

Laat voorop staan dat de betrokken leraren beslist goede intenties hadden en beslist het goede wilde doen. Het is dus zeker niet hun intentie die ik ter discussie wil stellen. Ik wil het echter wel hebben over het gevaar van ‘snel scoren’, een onbedoelde maar onaangename bijwerkingen ontlokt door de subsidiepot voor onderwijs aan begaafde leerlingen. Ik zie in een rap tempo initiatieven genomen worden waarbij de haast om uit te voeren zo groot is dat er meer deskundigheid van het personeel gevraagd wordt dan in redelijkheid door hen al ontwikkeld kan zijn. Met goede intenties beginnen en dan die deskundigheid onderweg maar ontwikkelen, is mijns inziens waar het werken met kinderen betreft geen optie. Ik zie te vaak als opleider welke schade dit oplevert en helaas kan en mag ik dan niets anders doen dan mijn adem inhouden.

In onze opleiding specialist Dubbel Bijzondere Leerlingen hebben we 360 uur, verspreid over twee jaar, nodig om met onze studenten een zekere mate van basiskennis op te bouwen. Dat doen we aan de hand van een breed scala van boeken en artikelen gebaseerd op internationaal wetenschappelijk onderzoek over dit thema. Met behulp van die theoretische basis leggen we samen met onze studenten steeds de link naar hun praktijk. Hoorcolleges, werkopdrachten, intervisie, literatuurkringen, mini-actie onderzoeken en ten slotte een breed en diepgaand actieonderzoek met als doel te komen tot een maatwerk onderwijsdesign voor een specifieke leerling vormen daarbij het

vehicle om die relaties te leggen. We pretenderen niet dat dat onze studenten na afronding van de opleiding alles wat er te weten en te leren valt over dubbel bijzondere leerlingen ook weten en geleerd hebben. Ze hebben echter wel een degelijke basis ontwikkeld om door middel van een proces van veranderings- en oplossingsgericht werken tot maatwerkinterventies te komen voor de leerlingen die ze tegenkomen in hun dagelijkse praktijk. Hun pedagogisch oordeelsvermogen is zo ontwikkeld dat zij zich niet alleen afvragen of hun handelen tot verandering leidt, maar of die veranderingen ook tot een verbetering leiden. Daarbij zetten we in op gedrag zoals dat omschreven is in de Dublindescriptoren voor hoger onderwijs: het kritisch nadenken en wegen van het eigen handelen gebaseerd op een theoretische ondergrond en in een context waarin een veelheid van factoren een rol spelen.

De voorwaarde om aan de opleiding mee te doen is dat deelnemers een ruime generieke theoretische kennis hebben over begaafdheidsonderwijs en zij bovendien enkele jaren deze kennis in de praktijk hebben toegepast. Wie zonder deze kennis en ervaring zich gaat richten op de begeleiding van dubbel bijzondere leerlingen loopt de kans meer kapot te maken dan goed te doen. Mijn primaire reactie op de vraag die me nu dus werd voorgelegd was de sociaal handige versie van “hoe haal je het in je hoofd!”

Is iedereen die zich twee jaar verdiept heeft in dubbel bijzondere leerlingen gevrijwaard van het maken van fouten en vergissingen? Nee, geenszins! Hebben deze gespecialiseerde leraren voor elke interventie die ze inzetten hard wetenschappelijk bewijs? Nee, helaas, dat ook niet want dat bewijs is niet voor handen. Maar we weten in elk geval dat deze leraren dan kennis en strategieën over dubbel bijzondere leerlingen hebben ontwikkeld die het opzetten van maatwerk mogelijk maakt en waarbij ze hun interventies baseren op meer dan “een goed gevoel” en “goede intenties”.

Mijn vraag aan samenwerkingsverbanden en schoolbesturen is dan ook om stil te staan bij wat er nodig is om op een verantwoorde wijze goed onderwijs aan deze bijzondere groep leerlingen te bieden. Ik kan namelijk nu al voorspellen dat als bovenstaand praktijkvoorbeeld de teneur wordt waarmee onderwijs aan begaafde leerlingen en speciaal dubbel bijzondere leerlingen vormgegeven wordt, er veel dingen zullen misgaan. Deze leerlingen worden onder die omstandigheden letterlijk en figuurlijk het “kind van de rekening”. Als het dan allemaal niet loopt zoals we graag zouden willen, dan gaan we gewoon weer verder met childblaming: “Ze zijn nu eenmaal erg lastig en ingewikkeld, die dubbel bijzondere leerlingen” en “We hebben alles al gedaan, maar toch gaat het mis....” En dan wordt de uitsmijter “Helaas voor deze leerlingen is het toch niet mogelijk om tot passend onderwijs te komen”. Of zoals een begaafde leerling het ooit voor me formuleerde: “#jammerman!” Ik zou dat graag voorkomen, maar dat kan ik niet alleen. Daar heb ik niet alleen de steun van ouders voor nodig maar vooral ook de steun van leraren.

Beste ouders, ik begrijp de zorgen om jullie kinderen. Het is terecht dat u graag wilt dat uw kind het beste onderwijs krijgt dat mogelijk is. Er bestaat echter geen oplossing die voor elke dubbel bijzondere leerling passend is. Elke leerling, begaafd of niet, is uniek en ontwikkeld zich in interactie met de omgeving. Dubbel bijzondere leerlingen zijn daarop geen uitzondering. Binnen de grenzen van wat mogelijk is in groepsgeboden onderwijs willen leraren zich graag sterk maken voor uw kind. Maar dat is voor niemand eenvoudig en dat weet u waarschijnlijk beter als geen ander.

Beste leraren, trap op de rem als er plannen gelanceerd worden die tot een “quick fix” van een complex probleem moeten leiden. Die “quick fix” bestaat niet want anders was het probleem ook niet zo complex. Je kunt er alleen voor een leerling zijn, als je ook de tijd krijgt om dat te doen. Drie boeken lezen en twee studiemiddagen volgen maken je geen specialist.

Beste bestuurders, zet in op duurzaamheid en geef personeel de kans om gedegen te professionaliseren. Alleen onder die voorwaarde kunnen dure en soms noodzakelijke oplossingen leiden tot succes. Met kinderen kun je niet “snel scoren”, zelfs niet als je een dure oplossing kiest om dat te doen: #jammerman!